

Dotazník Moci učitele

S pomocí dotazníku učitel zjistí, nakolik ho žáci ve třídě respektují, a na čem je tento respekt založen, tedy:

- jestli žáci jeho výuku vnímají spíše jako založenou na odměňování nebo na trestání,
- nakolik žáci vnímají učitele jako odborníka,
- nakolik se žáci s učitelem ztotožňují,
- nakolik je výuka učitele založena na jeho formální autoritě.

Co je východiskem dotazníku?

Dotazník měří tzv. moc učitele, tedy to, jakým způsobem žáci vnímají učitele jako držitele moci. Porovnává u učitele těchto 5ází moci:

- **donucovací** – moc učitele (respektování jeho požadavků) vychází z žákovy potřeby vyhnout se trestu (např. ve formě špatných známek či kritiky před třídou);
- **odměňovací** – moc učitele určována snahou žáka získat odměnu ve formě hmotné (body, známky), psychologické (pochvala) či vztahové (pochvala před spolužáky);
- **expertní** – vychází z učitelovy znalosti oboru nebo ze zvládnutí výukových metod. Vliv učitele na žáky vychází z jejich vnímání učitele jako experta, který má intelektuální znalosti obsahu (či didaktické dovednosti).
- **referenční** – vychází z identifikace žáka s učitelem na základě sympatií a náklonnosti („být jako učitel“);
- **legitimní** – souvisí se sociální rolí učitele, která garantuje (formální) autoritu nad žáky. Tato role je spjata s normou dohlížet na druhé a ovlivňovat je.

Komu je dotazník určen?

Učitelům druhého stupně základních škol.

K čemu dotazník slouží?

- K lepšímu porozumění situaci/klimatu ve školní třídě,
- k autodiagnostice a sebereflexi učitele,
- k dalšímu odbornému růstu učitele.

Jak dotazník používat?

Učitel na základě distribuce dotazníku žákům v jednotlivých třídách zjistí, jak ho třída vnímá. Dotazník vyplňují žáci anonymně, učitel vyhodnocuje údaje ve vztahu k celé třídě. Je třeba, aby dotazník vyplnila většina žáků třídy, nejlépe všichni. K dispozici je verze pro učitele-muže a učitelky-ženy.

Ukázka položek dotazníku: škála: *souhlasím* □ □ □ □ □ *nesouhlasím*

- O41: odměňovací: *Když se naučím to, co mám, učitelka mě pochválí.*
- O22: odměňovací: *Když mi to v hodině jde, učitelka to ocení.*
- D23: donucovací: *Učitelka se na mně naštve, když dám v hodině najevo nesouhlas s tím, co říká.*
- L07: legitimní: *Myslím si, že tahle učitelka žije v tom, že musí být vždycky po jejím, když je učitelka.*
- L33: legitimní: *Tato učitelka dává hodně najevo, že učitel je něco víc než žák.*
- E02: expertní: *Když tento učitel ve výuce něco vysvětluje je to srozumitelné.*
- E27: expertní: *Myslím si, že učitelka velmi dobře rozumí tomu, co učí.*
- E25: expertní: *Tato učitelka dovede ukázat, jak můžu učivo prakticky použít.*
- R12: referenční: *Tuto učitelku vidím i jako člověka, nejen jako učitelku.*
- R29: referenční: *Chtěl bych být jako moje učitelka.*
- R17: referenční: *Myslím si, že já a moje učitelka máme stejný pohled na věc.*

Jak byl dotazník vytvořen?

Dotazník byl adaptován z anglosaské *Teacher Power Use Scale* (Schrodt, Witt, & Turman, 2007), která staví na tradiční typologii relační moci Frenche a Ravena (1959).

Byl adaptován na české podmínky, učitele a žáky druhého stupně základní školy (namísto univerzitních studentů a vyučujících v anglosaském kontextu). Adaptace proběhla na 2188 žácích a 117 učitelích druhého stupně základní školy v sociálně vědních předmětech.

Adaptace zahrnovala zpětný překlad, paralelní překlady, návrhy nových položek, opakované expertní posuzování, kognitivní interview, exploratorní a konfirmatorní faktorovou analýzu, položkovou analýzu, stanovení reliability škál. Nástroj má adekvátní psychometrické vlastnosti.

Autoři posteru: Kateřina Vlčková, Kateřina Lojdová
Výzkumný tým: Kateřina Vlčková, Jan Mareš, Kateřina Lojdová, Josef Lukas, Tomáš Kohoutek, Stanislav Ježek
Kontakt: vlckova@ped.muni.cz, lojdova@ped.muni.cz

Prezentace byla podpořena GA ČR v projektu Strategie řízení třídy u studentů učitelství a zkušených učitelů (jejich "cvičných učitelů") na druhém stupni základní školy (GA16-02177S).